

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

BUNGE LA TANZANIA

KAMATI YA BUNGE YA MIUNDOMBINU

**TAARIFA YA UTEKELEZAJI WA SHUGHULI ZA KAMATI KWA KIPINDI CHA
JANUARI 2017 HADI JANUARI 2018**

---

*[Inatolewa chini ya Kanuni ya 117 (15) ya Kanuni za
Kudumu za Bunge, Toleo la Januari, 2016]*

Idara ya Kamati za Bunge
S.L.P. 941,
DODOMA

05 Februari, 2018

**TAARIFA YA UTEKELEZAJI WA SHUGHULI ZA KAMATI YA
KUDUMU YA BUNGE YA MIUNDOBINU KWA KIPINDI CHA
JANUARI 2017 HADI JANUARI 2018**

SEHEMU YA KWANZA

1:0 MAELEZO YA JUMLA

1.1 Utangulizi

Mheshimiwa Spika, kwa mujibu wa Kanuni za Kudumu za Bunge, Kanuni ya 117 (15), Toleo la Januari 2016, naomba kuwasilisha mbele ya Bunge lako Tukufu Taarifa ya Mwaka ya Shughuli za Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Miundombinu kwa kipindi cha Januari 2017 hadi Januari 2018.

Mheshimiwa Spika, mtiririko wa Taarifa hii umegawanyika katika maeneo makubwa manne yafuatayo:-

- a. Sehemu ya I- Maelezo ya Jumla (Utangulizi);
- b. Sehemu ya II- Uchambuzi wa Matokeo ya Utekelezaji wa Majukumu ya Kamati;
- c. Sehemu ya III- Maoni, Mapendekezo na Ushauri wa Kamati; na
- d. Sehemu ya IV- Hitimisho

1.2 Wajumbe wa Kamati

Mheshimiwa Spika, Naomba kuwatambua Wajumbe wa Kamati hii kama ifuatavyo:-

1. Mhe .Prof. Norman Adamson Sigalla King, Mb – Mwenyekiti
2. Mhe. Moshi Seleman Kakoso, Mb - M/ Mwenyekiti
3. Mhe. Asha Mshimba Jecha, Mb - Mjumbe
4. Mhe. Abbas Ali Hassan Mwinyi, Mb //
5. Mhe. James Francis Mbatia, Mb //
6. Mhe. Mansoor Shanif Hirani, Mb //

7. Mhe. Anna Richard Lupembe, Mb	''
8. Mhe. Saul Henry Amon, Mb	''
9. Mhe. Ahmed Mabkhut Shabiby, Mb	''
10. Mhe. Quambalo Willy Qulwi, Mb	''
11. Mhe. Hawa Mchafu Chakoma, Mb	''
12. Mhe. Halima Abdallah Bulembo, Mb	''
13. Mhe. Dkt. Chuachua Mohamed Rashid, Mb	''
14. Mhe. Mary Deo Muro, Mb	''
15. Mhe. Zubeda Hassan Sakuru, Mb	''
16. Mhe. Bhagwanji Maganlal Meisuria, Mb	''
17. Mhe. Dua William Nkurua, Mb	''
18. Mhe. Musa Rashid Ntimizi, Mb	''
19. Mhe. Lathifah Hassan Chande, Mb	''
20. Mhe. Raphael Japhary Michael, Mb	''
21. Mhe. Ritta Enespher Kabati, Mb	''
22. Mhe. Prof. Anna Kajumulo Tibaijuka, Mb	''
23. Mhe. Emmanuel Adamson Mwakasaka, Mb	''
24. Mhe. Charles Kitwanga, Mb	''
25. Mhe. Zuberi Mohammed Kuchauka, Mb	''
26. Mhe. Rukia Kassim, Mb	''
27. Mhe. Dkt. Pudenciana W. Kikwembe, Mb	''

1.3 Majukumu ya Kamati

Mheshimiwa Spika, kwa mujibu wa Kanuni za Bunge, Nyongeza ya Nane, Kanuni ya 6(8), Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Miundombinu imepewa jukumu la kuisimamia Wizara ya Ujenzi, Uchukuzi na Mawasiliano. Katika kusimamia Wizara hiyo, Nyongeza ya Nane, Kanuni ya 7(1) ya Kanuni za Bunge Toleo la Aprili, 2016 imeainisha majukumu ya Kamati kama ifuatavyo:-

- a) Kushughulikia Bajeti ya Wizara inayoismamia;
- b) Kushughulikia Miswada ya Sheria na Mikataba inayopendekezwa kuridhiwa na Bunge iliyo chini ya Wizara husika;

- c)Kufuatilia Utendaji wa Mashirika ya Umma yaliyo chini ya Wizara inayoismamia;
- d)Kushughulikia Taarifa za Utendaji za kila mwaka za Wizara husika; na
- e)Kufuatilia Utekelezaji unaofanywa na Wizara kwa Mujibu wa Ibara ya 63 (3) (b) ya Katiba.

1.4 Shughuli zilizotekelezwa katika Kipindi cha Mwaka 2017/2018

Mheshimiwa Spika, katika kipindi cha kuanzia Januari 2017 hadi mwezi Januari, 2018 , Kamati ilitekeleza majukumu yake kwa njia ya kufanya vikao mbalimbali pamoja na ziara kama ifuatavyo:-

- a) Vikao vya kushughulikia taarifa za utendaji wa Mashirika na Taasisi zilizo chini ya Wizara ambayo Kamati inaisimamia; Vikao hivyo vilihusisha Mamlaka ya Bandari Tanzania-TPA, Railway Holding Company-RAHCO , Mamlaka ya Viwanja vya Ndege Tanzania- TAA, Kampuni ya Meli Tanzania- MSCL, Wakala wa Barabara Tanzania- TANROADS,Bodi ya Usajili wa Makandarasi, Bodi ya Usajili wa Wahandisi, *Tanzania Electrical Mechanical and Electronics Services Agency-TEMESA*, Mamlaka ya Mawasiliano Tanzania-TCRA, Mfuko wa Mawasiliano kwa Wote-UCSAF, Kampuni ya Simu Tanzania-TTCL, Tume ya TEHAMA, Shirika la Posta Tanzania;
- b) Ziara- Kamati ilipata fursa ya kutembelea Mikoa ishirini na miwili (22) ya Tanzania Bara; kujionea jinsi Mfuko wa Mawasiliano kwa Wote unavyopeleka Mawasiliano katika maeneo yaliyoko pembezoni. Mikoa iliyotembelewa ni pamoja na Tanga, Kilimanjaro, Arusha, Manyara, Dodoma, Singida, Tabora, Mwanza, Simiyu, Mara, Pwani, Lindi, Mtwara, Songea, Njombe, Mbeya, Songwe, Rukwa, Katavi, Kigoma, Kagera na Geita;
- c) Kamati pia ilipata nafasi ya kushiriki uzinduzi wa ujenzi wa reli ya kisasa (*Standard Gauge*) kutoka Dar es Salaam – Morogoro, uwekaji wa jiwe la msingi kwa ajili ya kuongeza kina cha Bandari ya Dar es Salaam Gati Na. 1-7,

Bandari ya Mtwara pia uzinduzi wa barabara mbalimbali zikiwemo Msata – Bagamoyo na katika Mikoa mingine ya Singida, Tabora, Kigoma, Kagera na Geita na daraja la Furahisha – Mwanza. Aidha, Kamati ilihudhuria uzinduzi wa viwanja vya ndege vya Tabora na Bukoba pamoja na kiwanja cha ndege cha Chato (Geita).

- d) Vikao vya kuchambua na kujadili Bajeti ya Wizara Ujenzi, Uchukuzi na Mawasiliano; Sekta ya Ujenzi Fungu 98, Sekta ya Uchukuzi Fungu 62, Sekta ya Mawasiliano Fungu 68;
- e) Vikao vya kuchambua Miswada ya Sheria na Mikataba ya Kimataifa iliyopendekezwa kuridhiwa. Katika kipindi cha mwaka mmoja, Kamati ilichambua Miswada na Mikataba ifuatayo:-

- i) Muswada wa Sheria ya Reli Tanzania ya Mwaka 2017 (*The Railways Bill, 2017*);
- ii) Azimio la Bunge la kuridhia Itifaki ya Nyongeza ya Tano ya Mwaka 1994, Itifaki ya Nyongeza ya Sita ya Mwaka 1999, Itifaki ya Nyongeza ya Saba ya Mwaka 2004, Itifaki ya Nyongeza ya Nane ya Mwaka 2008 na Itifaki ya Nyongeza ya Tisa ya Mwaka 2016 ya Katiba ya Umoja wa Posta Duniani;
- iii) Muswada wa Sheria ya Shirika la Mawasiliano Tanzania wa Mwaka 2017 (*The Tanzania Telecommunications Corporation Bill, 2017*);
- iv) Muswada wa Sheria ya Uwakala wa Meli Tanzania wa Mwaka 2017 (*The National Shipping Agencies Corporation Bill, 2017*)

SEHEMU YA PILI

2.0 UCHAMBUZI WA MATOKEO YA UTEKELEZAJI WA MAJUKUMU YA KAMATI

2.1 Bajeti ya Wizara ya Ujenzi, Uchukuzi na Mawasiliano

Mheshimiwa Spika, katika utekelezaji wa majukumu yake, Kamati ilipata fursa ya kupitia na kuchambua utekelezaji wa Bajeti ya Wizara hii kwa Mwaka wa Fedha 2016/2017; pamoja na Mapendekezo na Makadirio kwa Mwaka wa Fedha 2017/2018.

Mheshimiwa Spika, katika Bajeti ya Mwaka wa Fedha 2017/2018, Wizara ya Ujenzi, Uchukuzi na Mawasiliano iliidhinishiwa shilingi trilioni **4.5 (4,516,885,061,000)**. Mgawanyo wa fedha hizi katika kila Sekta ni **1,929,707,714,000** Sekta ya Ujenzi, **2,569,073,208,000** Sekta ya Uchukuzi na **18,104,139,000** Sekta ya Mawasiliano.

Kamati imebaini kuwa mwenendo wa Bajeti inayotengwa kwa ajili ya Sekta hii ni mzuri na umekuwa ukiongezeka mwaka hadi mwaka. Hivyo, Kamati inaipongeza Serikali kwa kuipa Sekta ya Miundombinu kipaumbele.

2.2 Sekta ya Uchukuzi

2.2.1 Mamlaka ya Usimamizi wa Bandari Tanzania-TPA

Mheshimiwa Spika, Mamlaka ya Bandari Tanzania ina majukumu ya kuendeleza bandari, kuendesha shughuli za bandari, kutangaza huduma za bandari, kushirikisha na kusimamia Sekta binafsi katika uendelezaji za uendeshaji wa bandari. Mamlaka hii inamiliki na kusimamia Bandari Kuu za Dar es Salaam, Tanga na Mtwara pamoja na bandari ndogo za Kilwa Masoko, Kilwa Kivinje, Kwale, Lindi, Mikindani, Mafia, Pangani na Bagamoyo. Vilevile, Mamlaka ya Bandari Tanzania inamiliki bandari kadhaa za maziwa makuu kama vile Ziwa Victoria, Ziwa Tanganyika na Ziwa Nyasa.

Mheshimiwa Spika, Mamlaka ya Bandari licha ya kutoa huduma kwa mizigo inayoingia na kutoka ndani ya nchi; pia inahudumia nchi za Burundi, Rwanda, DR Congo, Uganda, Zambia, Malawi na Zimbabwe.

Kamati imeelezwa kwamba, Mamlaka ya Usimamizi wa Bandari Tanzania-TPA inakabiliwa na changamoto mbalimbali zikiwemo:-

- a) Uwezo mdogo wa kuhudumia meli kubwa na kina kifupi katika bandari ya Dar es Salaam pamoja na Tanga;
- b) Uchakavu wa miundombinu ya bandari nchini; na
- c) Uwepo wa bandari bubu na ushindani wa Bandari zingine kama vile Beira-Msumbiji, Mombasa-Kenya na Durban-Afrika Kusini.

Mheshimiwa Spika, pamoja na changamoto hizo, Kamati inaipongeza Serikali kupitia Mamlaka ya Bandari Tanzania kwa kuanza kutekeleza baadhi ya ushauri wake kama ifuatavyo;-

- i) Mgongano uliokuwepo kwa tozo za hifadhi za mizigo '*Customs Warehouse Rent*' inayotozwa na Mamlaka ya Mapato Tanzania-TRA na '*Storage Charges*' zinazotozwa na Mamlaka ya Bandari Tanzania-TPA ambapo yalikuwa yanatozwa kwa pamoja. Kamati imejulishwa kuwa tozo hizi sasa zimewekewa utaratibu ambapo Mamlaka ya Bandari itakuwa inatoza kwa

muda wa siku thelathini tu (30) mzigo ukiwa bandarini. Shehena itakayokaa zaidi ya siku hizo na kupelekwa kwenye hifadhi (*yard*) za Mamlaka ya Mapato Tanzania ndio zitatozwa "*Storage Charges*";

- ii) Kuhusu Himaya ya Forodha kwa Pamoja (*Single Customs Territory*) kwa mzigo wa Congo, Kamati imejulishwa kuwa Serikali imeanza kutekeleza kwani imetoa "*notice*" ya muda wa mwezi mmoja ili kuvunja Mkataba huo ambao umekuwa ukileta utata na kupunguza motisha kwa wafanyabishara wa Congo kutumia Bandari ya Dar es Salaam; na
- iii) Aidha, Serikali imefuta kodi ya ongezeko la thamani (*Value Added Tax-VAT*) kwa huduma zitolewazo na mawakala kwenye mizigo inayosafirishwa kwenda nchi jirani (*VAT on transit goods*);

Mheshimiwa Spika, katika kuboresha na kuongeza ufanisi wa bandari ya Dar es Salaam, Kamati imejulishwa kuwa hatua mbalimbali za utekelezaji zimefikiwa kama ifuatavyo:-

- i) Kuhusu ujenzi wa gati namba 1 hadi 7 na gati la kushushia meli za magari (*RoRo berth*); Mkandarasi yupo katika eneo la kazi na kwa sasa kazi imefanyika kwa asilimia kumi na tano (15%);
- ii) Kuhusu kuongeza kina na upana wa lango la kuingilia meli, kazi hii ipo katika hatua za kutangazwa zabuni ya awali kwa ajili ya kumpata mkandarasi na Mtaalam mwelekezi; na
- iii) Ujenzi gati namba 12-14; utekelezaji wa ujenzi wa gati hizi utafanyika katika awamu ya pili ya maboresho na upanuzi wa Bandari ya Dar es Salaam. Kwa sasa, Serikali bado ipo kwenye majadiliano na wafadhili ili kufanya upembuzi yakinifu wa namna bora ya kuamisha Kurasini Oil Jet na miundombinu yake kwa ajili ya kupisha ujenzi wa magati hayo.

Mheshimiwa Spika, wakati ukarabati na upanuzi wa bandari ya Dar es Salaam unaendelea; ni vyema Serikali ikaanza pia ukarabati wa bandari nyingine muhimu kama vile bandari ya Tanga, bandari ya Mtwara, bandari ya Mwanza, bandari ya Kigoma, bandari ya ziwa Nyasa.

2.2.2 Kampuni ya Huduma za Meli (MSCL)

Mheshimiwa Spika, kuhusu Kampuni ya Huduma za Meli-MSCL; Kampuni hii inakabiliwa na changamoto ya uchakavu wa Meli kutokana na kutokufanyiwa matengenezo makubwa kwa wakati na hivyo kusababisha gharama kubwa. Mfano, MV Butiama ambayo haifanyi kazi tangu mwaka 2010, MV Victoria nayo haifanyi kazi toka mwaka 2014 na MV Liemba ambayo inafanya kazi lakini kwa kusuasua.

Wakati Kamati ilipokuwa ikifuatilia utatuzi wa changamoto hii ilijulishwa kuwa, Serikali imetenga **shilingi bilioni 24.496 (24,496,000,000)** katika Mwaka wa Fedha 2017/2018 kwa ajili ya kununua meli mpya mbili (2) ambazo moja ni kwa ajili ya kubeba abiria na mizigo Ziwa Tanzanyika na ya pili ni kwa ajili ya kubeba abiria na mizigo katika Ziwa Victoria. Aidha, fedha hizo pia zitatumika katika ukarabati wa MV Victoria, MV Liemba, MV Butiama, MV Umoja na MV Serengeti.

Mheshimiwa Spika, Kamati imejulishwa kuwa fedha hizo zimeshatolewa tangu Agosti, 2017 na utekelezaji wa miradi hii uko katika hatua mbalimbali. Kamati inampongeza Mkurugenzi mpya wa MSCL kwa hatua alizochukuwa za kufuatilia uendeshaji wa meli na sasa mapato yameanza kuongezeka.

2.2.3 Ujenzi wa Reli

Mheshimiwa Spika, Kamati inatoa pongezi kwa jitihada mbalimbali zinazofanywa na Serikali ili kufufua na kuimarisha mtandao wa reli nchini. Miongoni mwa juhudi hizo ni pamoja na; kuendelea na ujenzi wa Reli ya Kati kwa kiwango cha kisasa (*Standard Gauge*). Hivyo, katika kuendeleza juhudi hizo mnamo mwezi Septemba, 2017, Serikali ilileta Mswada wa Sheria ya Reli, 2017 ambao moja kati ya madhumuni yake ilikuwa ni kuanzisha Shirika jipya la Reli (*Tanzania Railway Corporation-TRC*) ambalo pamoja na mambo mengine litakuwa na jukumu la kusimamia, kuendeleza miundombinu ya Reli na kutoa huduma za usafiri wa Reli.

Katika mipango ya Sekta ya Uchukuzi ya Mwaka 2017/2018, miongoni mwa malengo yaliyowekwa kuhusu kuimarisha miundombinu ya reli nchini ni pamoja na kuendelea na ujenzi wa Reli ya kisasa. Hivyo, Serikali kwa kutambua umuhimu wake imetenga **shilingi bilioni 900(900,000,000,000.00)**.

Mheshimiwa Spika, Kamati imejulishwa kuwa ujenzi wa reli hii umegawanyika katika sehemu kuu tano ambazo ni:-

- i. Dar es Salaam –Morogoro (km 205) -ujenzi umeshaanza;
- ii. Morogoro-Makutupora (km 336)- mradi unatarajiwa kuzinduliwa mwezi Februari,2018;
- iii. Makutupora-Tabora (km 295), Tabora-Isaka (km 133) na Isaka –Mwanza (km 250)- Serikali inatafuta fedha kwa ajili ya ujenzi wa vipande hivi;

Mheshimiwa Spika, kuhusu ujenzi wa reli ya kisasa katika maeneo mengine nchini kwa kiwango cha kisasa (*Standard Gauge*), ujenzi wa reli ya kutoka Mtwara hadi Mbaba Bay na matawi yake kuelekea Liganga na Mchuchuma (km 1, 092) upembuzi yakinifu umekamilika.

Vilevile, Reli ya kutoka Tanga- Arusha-Musoma (km 1,108), kwa kipande cha Tanga- Arusha (km 438) shughuli ya upembuzi yakinifu na usanifu wa awali zimekamilika.

Mheshimiwa Spika, pamoja na maendeleo mazuri katika mradi wa ujenzi wa reli hii ya kisasa, mradi huu unakabiliwa na changamoto zifuatazo:-

- i. Kuchelewa kupatikana kwa fedha kwa ajili ya ufuatiliaji na usimamizi kwa upande wa RAHCO kama watekelezaji wa Mradi;
- ii. Matumizi kutokea mfuko wa uendelezaji Reli;
- iii. Usajili wa raia wa kigeni katika bodi za taaluma nchini; na
- iv. Upatikanaji wa maeneo ya ujenzi (ardhi) nje ya maeneo yanayomilikiwa na RAHCO.

2.2.4 Kampuni ya Ndege ya Tanzania-ATCL

Mheshimiwa Spika, Kamati imejulishwa kuwa pamoja na ndege mbili mpya aina ya Dash 8 Q400. Kwa sasa, Kampuni inamiliki ndege tatu (3) ambazo zinafanya ziara zake ndani ya nchi. Kamati imejulishwa kuwa mwezi Julai, 2017; Serikali inategemea kupokea ndege zingine mbili ambapo moja ni Dash 8 Q400 na nyingine ni ndege kubwa aina ya Boeing 787 yenye uwezo wa kubeba abiria 262.

2.3 Sekta ya Ujenzi

2.3.1 Wakala wa Barabara Tanzania- TANROADS

Mheshimiwa Spika, Wakala wa barabara ulianzishwa kwa taarifa ya Serikali iliyotolewa kwenye Gazeti la Serikali Na. 293 mwaka 2000 chini ya kifungu 3(1) cha Sheria ya Wakala wa Serikali Na. 30 ya Mwaka 1997. Jukumu kubwa la wakala huu ni kuhudumia mtandao wa barabara, ambao unakadiriwa kuwa na urefu wa jumla ya kilometa 35,000; ambapo kati ya hizo, kilometa 12,786 ni barabara kuu, na kilometa 22,214 ni barabara za Mikoa. Lengo ni kuwezesha barabara ziweze kupitika kwa urahisi na hatimaye, kusaidia ukuaji wa uchumi

wa nchi, kama ilivyofafanuliwa katika Mpango na Mikakati ya Kitaifa na Kimataifa, ikiwemo Dira ya Taifa ya Maendeleo 2015, Mpango wa Taifa wa Miaka Mitano na Mikakati ya Kisekta.

Mheshimiwa Spika, pamoja na mafanikio hayo Wakala wa Barabara unakabiliwa na changamoto mbalimbali zikiwemo:-

- a. Kutokutolewa kwa wakati fedha za miradi ya maendeleo hali inayosababisha kazi zilizopangwa kwa baadhi ya miradi kutotekelezwa ama kutekelezwa kwa kiasi kidogo;
- b. Msongamano wa magari barabarani hasa jiji la Dar es Salaam, na miji mingine inayokuwa kwa kasi, kama Mbeya, Mwanza na Arusha;
- c. Baadhi ya wasafirishaji kuendelea kuzidisha uzito wa mizigo kwenye magari na kusababisha uharibifu wa barabara;
- d. Uwezo mdogo wa Makandarasi wa ndani katika utekelezaji wa miradi mikubwa ya ujenzi wa barabara kutokana na kukosa mitaji ya kutosha pamoja na mitambo ya kisasa; na
- e. Ongezeko la gharama za ujenzi, ambazo ni kikwazo kwa ujenzi wa nyumba za kutosha za gharama nafuu kwa ajili ya makazi ya watumishi wa umma.

Mheshimiwa Spika, kumekuwa na migogoro na mvutano kutoka kwa wananchi mbalimbali unaotokana na wasiwasi wa kutolipwa fidia au kulipwa fidia kwa kiasi kidogo ambacho hakiendani na hali ya uchumi wa sasa; jambo hili linasababisha wananchi kugoma kuondoka katika maeneo ya miradi; na kusababisha kuchelewa kuanza kwa miradi.

Aidha, changamoto kubwa katika ujenzi wa barabara kwa sasa imekuwa uvamizi wa barabara, uliofanyika miaka iliyopita ambapo wananchi walikuwa wakijenga katika maeneo ya hifadhi za barabara bila kujali Sheria ya barabara Namba 13 ya Mwaka 2007.

Ni rai ya Kamati kwamba, vyombo vya usimamizi wa Sheria ya barabara kuwa macho wakati wote na endapo kutaonekana mtu anajenga ndani ya hifadhi ya barabara azuiwe na abomolewe mapema kuliko kumwacha na kusababisha misugvano baadaye.

Mheshimiwa Spika, kuhusu matuta barabarani, licha ya Wakala wa Barabara (TANROADS) kuahidi kuendelea kurekebisha matuta makubwa, ili kuyaweka katika viwango vilivyoainishwa katika mwongozo wa Wizara kuhusu usanifu wa barabara wa mwaka 2011, bado kumeendelea kuwapo matuta makubwa hasa katika barabara kuu ambapo yamekuwa chanzo cha uharibifu wa barabara, kwani magari yenye mizigo hulazimika kwenda mwendo mdogo; hivyo uzito kuwa mkubwa na kusababisha barabara kutitia. Aidha, matuta barabarani yamekuwa yakisababisha mizigo kuhama na kuelemea upande mmoja; jambo ambalo wakati mwingine limekuwa chanzo cha ajali kwa magari mengi ya mizigo. Pia, matuta husababisha myumbo wa matairi hivyo kuchochea ubovu na kuongeza uwezekano wa magari.

2.3.2 Barabara za Jiji la Dar es Salaam

Mheshimiwa Spika, Kamati inaipongeza Serikali kwa juhudi mbalimbali zinazofanywa katika kuhakikisha jiji la Dar es Salaam linakuwa halina msongamano mkubwa wa magari. Juhudi zilizofanyika ni pamoja na ujenzi wa miundombinu ya mabasi yaendayo kasi (BRT), kujenga barabara za juu (*flyovers*) katika eneo la TAZARA na maaandalizi ya ujenzi wa barabara za juu (*Interchange*) katika eneo la Ubungo pamoja na kukamilisha barabara nyingine za kupunguza msongamano katika jiji la Dar es Salaam. Sehemu barabara hizo ni pamoja na Ardhi-Makongo- Goba, na Goba- Madale –Wazo Hill.

Mheshimiwa Spika, ni ukweli usiopingika kuwa Jiji la Dar es Salaam limekuwa likikabiliwa na msongamano mkubwa wa magari unaotokana na sababu mbalimbali zikiwemo ofisi nyingi za umma kujengwa sehemu moja na

kusababisha wakazi wa jiji kuwa na uelekeo mmoja, ubovu wa barabara za mlisho (*feeder roads*), utegemezi usafiri wa barabara kwa kiasi kikubwa, uduni wa huduma za usafiri wa umma na ongezeko kubwa la idadi ya magari ikilinganishwa na uwezo wa barabara.

Aidha, msongamano huu unaendelea kujitokeza katika majiji mengine kama vile Mwanza, Mbeya na Arusha, na sasa Manispaa Dodoma na sababu zikiwa ni ongezeko kubwa la idadi ya magari ikilinganishwa na uwezo wa barabara. Ni lazima sasa kuweka mipango kabambe ya kuongeza barabara za michepuko katika majiji haya ili kuepusha na kupunguza msongamano kwani unaathari nyingi za kiuchumi, kijamii na kimazingira.

2.3.3 Mizani za Barabarani

Mheshimiwa Spika, moja kati ya majukumu ya TANROADS ni ujenzi na utunzaji wa barabara, kudhibiti uzito wa magari ili kuhakikisha barabara zinadumu kwa muda mrefu. Hata hivyo, pamoja na jukumu hilo bado changamoto imekuwa ni uharibifu wa barabara unaosababishwa na magari kubeba mizigo yenye uzito mkubwa. Kwa Mfano, magari mengi ya aina ya fuso kwa wastani yanatakiwa kubeba mizigo usiozidi tani 3.5, lakini mengi yanazidisha na kubeba mizigo hadi tani 8. Hali hii ni hatari sana kwani mara nyingi yamekuwa yakisababisha ajali pamoja na uharibifu wa barabara kwani matairi yake ni membamba ambapo huchimba barabara na kusababisha mabonde.

Mheshimiwa Spika, ili kukabiliana na changamoto ya magari yanayobeba mizigo kupita kiasi kinachostaili, mizani ndicho chombo muhimu sana katika udhibiti uzito wa magari ambayo husababisha uharibifu wa barabara. Kamati inaipongeza Serikali kwa kuendelea kuongeza za udhibiti wa uzito wa magari na sasa kuna mizani 38 ya kudumu, mizani 22 zinazohamishika na mizani moja (1) inayopima uzito wa magari yakiwa kwenye mwendo.

2.3.4 Ujenzi wa Viwanja vya Ndege Nchini

Mheshimiwa Spika, ujenzi wa viwanja vya ndege nchini umeendelea kutekelezwa chini ya Sekta ya Ujenzi na Wakala wa Barabara Tanzania (TANROADS). Kamati katika kutekeleza majukumu yake imebaini kuwa ujenzi wa viwanja vya ndege nchini umeendelea kwa kasi kubwa.

Aidha, Kamati imejulishwa kuwa, ushauri wa Kamati kuhakikisha kuwa viwanja vyote vinakuwa na Hati Miliki umeanza kutekelezwa. Hata hivyo, kati ya viwanja hamsini na nane (58) vinavyomilikiwa na Mamlaka ya Viwanja vya Ndege- TAA, viwanja vilivyofanikiwa kupata Hati Miliki ni vinane (8) tu. Kamati imejulishwa kuwa viwanja vingine kumi (10) viko kwenye mpango wa kupata Hati Miliki mwaka huu.

Mheshimiwa Spika, Kulikuwepo na changamoto ya kupatikana fedha kwa wakati kwa ajili ya ujenzi wa viwanja ndege nchini. Hata hivyo, Kamati imejulishwa kuwa upatikanaji wa fedha kwa ajili ya ujenzi wa viwanja vya ndege kwa sasa ni mzuri.

2.3.5 Ujenzi wa Viwanja vya Ndege

a) Kiwanja cha Ndege cha Kimataifa cha Julius Nyerere Dar es Salaam

Mheshimiwa Spika, kuhusu ujenzi wa jengo la tatu la abiria (*terminal III*) katika Kiwanja cha Kimataifa cha Julius Nyerere, mkataba ulisainiwa 18 Aprili, 2013.

Hadi kufikia Desemba, 2017; utekelezaji wa kazi ulifikia asilimia 68 ambapo kazi zinazoendelea ni kuezeka na kumalizia kazi za kusimika mitambo ya umeme, viyoyozi na utandazaji wa nyaya na mabomba.

Mheshimiwa Spika, mradi huu unakabiliwa na changamoto zifuatazo;-

- i. Upatikanaji wa fedha; Kamati imejulishwa kuwa Wizara ya Fedha na Mipango inaendelea kufwatilia taratibu za upatikanaji wa fedha za ndani; pamoja na kuangalia fedha za mkopo wa masharti nafuu;
- ii. Changamoto nyingine ni Kodi ya Ongezeko la Thamani (VAT) na ushuru wa bidhaa. Kwa mujibu wa Mkataba vifaa vya ujenzi kwa ajili ya mradi huu vilisamehewa Kodi ya Ongezeko la Thamani (VAT). Hata hivyo, Sheria Mpya ya Kodi ya Ongezeko la thamani (VAT) ya Mwaka 2014 iliyoanza kutumika mwaka 2015 ilifuta msamaha wa Kodi ya VAT katika mradi huu.

b) Kiwanja cha Ndege cha Mwanza

Mheshimiwa Spika, Kiwanja cha Ndege cha Mwanza ndicho Kiwanja kikubwa cha Ndege kwa eneo la Kanda ya Ziwa. Kutokana na umuhimu wake; Serikali imekuwa ikikiendeleza Kiwanja hiki kwa kukipanua ili kiweze kukidhi mahitaji mengi ya sasa ya wakazi wa Kanda ya Ziwa na hatimae ndege kubwa za Kimataifa kutua. Mradi wa Ujenzi wa Kiwanja hiki ulianza mnamo mwezi Oktoba 2012 na ulipangwa kukamilika Mwezi Septemba, 2014. Hata hivyo, hapo awali mradi huu ulikuwa ukikabiliwa na changamoto ya upatikanaji wa fedha kwa wakati hivyo kusababisha kasi ya utekelezaji wa mradi kuwa ndogo.

c) Kiwanja cha Ndege cha Songwe

Mheshimiwa Spika, Ujenzi wa Kiwanja cha Ndege cha Songwe Mkoani Mbeya ulianza mwaka 2000 ambapo ujenzi umekuwa ukitekelezwa kwa awamu kulingana na upatikanaji wa fedha. Kiwanja hiki ni muhimu sana kwa wakazi wa Mikoa ya Nyanda za Juu Kusini na hata wasafiri kutoka nchi jirani za Zambia na Malawi. Tangu Kiwanja hiki kilipofunguliwa rasmi mwaka 2012 kumekuwepo na ongezeko kubwa la abiria na ndege.

Hata hivyo, pamoja na umuhimu mkubwa wa Kiwanja hiki, mradi huu pia umekuwa ukitekelezwa kwa kasi ndogo jambo linalosababisha mradi kutokukamilika kwa wakati.

Aidha, pamoja na changamoto hizo katika ujenzi wa Kiwanja hiki, Kamati toka mwaka 2016 imekuwa ikishauri mara kwa mara umuhimu wa kuwekwa kwa taa za kuongozea ndege ambazo zitasaidia ndege kutua nyakati za usiku na hata mchana wakati wa ukungu mkubwa. Hali kadhalika, kuwekwa kwa uzio kuzunguka mipaka yote ya Kiwanja ili kuongeza usalama wa kiwanja na kuepuka uvamizi na wananchi wa maeneo jirani kukatiza katika maeneo ya Kiwanja.

d) Kiwanja cha Ndege cha Kigoma

Mheshimiwa Spika, Kiwanja cha Ndege cha Kigoma kilianzishwa mwaka 1954. Serikali imekuwa ikifanya jitihada mbalimbali ili kuhakikisha kuwa miundombinu ya Kiwanja hiki inaboreshwa na kuweza kutoa huduma za kuridhisha. Ukarabati wa Kiwanja hiki unafanyika kwa awamu kulingana na upatikanaji wa fedha. Katika mwaka wa fedha 2017/2018 utekelezaji ulikuwa wa awamu ya pili ambapo linahusisha ujenzi wa jengo la abiria, mnara wa kuongozea ndege, ukarabati wa maegesho ya ndege na usimikaji wa taa za kuongozea ndege.

Mheshimiwa Spika, pamoja na kuwa mradi huu upo mingoni mwa miradi inayogharamiwa kwa Mkopo kutoka Benki ya Uwekezaji ya Ulaya, Kamati imejulishwa kuwa; ilikubaliwa kuwa kabla ya fedha za mkopo kuanza kutoka, Serikali iwe imeshalipa fidia kwa wananchi wote watakaothiriwa na ukarabati na upanuzi wa Kiwanja hiki. Baadhi ya wananchi wamekuwa na madai ya kupunjwa fedha za fidia na baadhi ya maeneo yao kurukwa katika zoezi la ulipaji fidia lililofanyika mwaka 2013. Hata hivyo, tathimini imefanyika upya na kuanisha mahitaji ya ziada ili kulipa madai hayo.

2.4 Sekta ya Mawasiliano

2.4.1 Mamlaka ya Mawasiliano Tanzania (TCRA)

Mheshimiwa spika, Mamlaka ya Mawasiliano Tanzania- TCRA ilianzishwa chini ya Sheria Na. 12 ya Mwaka 2003 ya Udhhibiti wa Mawasiliano Tanzania baada ya kuunganishwa kwa iliyokuwa Tume ya Utangazaji Tanzania na Tume ya Mawasiliano Tanzania-*TCC*. Madhumuni ya kuanzishwa kwa Mamlaka hii ni kusimamia Makampuni ya Mawasiliano nchini yakiwemo Makampuni yanayotoa huduma za Simu, Utangazaji, Intaneti, Posta na Usafirishaji wa Vifurushi.

Mheshimiwa Spika, Serikali kupitia TCRA imeweka mfumo wa kusimamia mawasiliano ya simu, ambao umechangia kuongeza ufanisi katika utekelezaji wa Sheria na Kanuni zilizopo katika udhibiti wa mawasiliano, ikiwa ni pamoja na kuhamasisha mabadiliko ya teknolojia ili kuongeza ubora wa huduma na kuendana na kasi ya mabadiliko yanayotokea.

Mfumo wa TTMS; pamoja na mambo mengine, mpaka kufikia Desemba 2017 umewezesha kufanya yafuatayo:-

a) Kuhakiki Mawasiliano ya Simu za Ndani

Katika kipindi cha Julai hadi Desemba, 2017; TCRA iliendelea kusimamia uendeshaji wa mfumo wa mawasiliano ya simu za ndani za kutoka mtandao mmoja kwenda mwingine (*local off-net traffic*) na kuwezesha

kupatikana kwa takwimu za idadi ya dakika zilizotumika pamoja na idadi ya simu zilizopigwa.

Aidha, katika kipindi hiki TCRA iliendelea kusimamia uendeshaji wa mfumo wa mawasiliano ya simu za ndani (*local on-net traffic*) na kuiwezesha TCRA kujua idadi ya mawasiliano ya simu za ndani zilizopigwa pamoja na idadi ya dakika zilizotumiwa na wateja katika maongezi ya simu yaliyofanyika ndani ya mtandao mmoja.

b) Mfumo wa Kubaini Simu za Ulaghai

TCRA iliendelea na zoezi la kuzitambua na kuzifungia namba za simu ambazo zimekua zikiingiza mawasiliano ya simu za kimataifa kwa njia za ulaghai, na kusababishia Serikali pamoja na watoa huduma upotevu wa mapato. Katika kipindi cha Julai hadi Desemba, 2017 TCRA ilifanya zoezi la kuwatafuta wahalifu na ilifanikiwa kuwakamata wahalifu watatu wenye asili ya Somalia na kuwafikisha kwenye vyombo vya Sheria kwa kosa la kuingiza mawasiliano ya simu za kimataifa kwa njia za udanganyifu.

c) Mfumo wa kuhakiki Mapato yatokanayo na Huduma za Mawasiliano

Hadi Decemba 2017, TCRA iliendelea na uboreshaji wa Mfumo wa *TTMS* kwa kufunga mfumo wa kuhakiki mapato yatokanayo na huduma zote za mawasiliano (sauti, data na jumbe fupi, miamala ya kifedha, pamoja na mapato yatokanayo na huduma za ziada zinazotolewa na watoa huduma hapa nchini. Kazi zifuatazo zilikuwa zimeshafanyika:

- a) Kusimikwa kwa vifaa kwa upande wa watoa huduma (Vodacom, Tigo, Airtel, Viettel, Zantel, Smile, Smart, TTCL na Simbanet ambavyo vinavyokusanya taarifa ya huduma za mawasiliano yanayofanyika;
- b) Kufungwa kwa vifaa vya kuchakata taarifa kutoka kwa watoa huduma katika kituo cha kusimamia Mfumo wa TRAs hapa TCRA;

- c) Kufungwa kwa Mfumo wa kuchakata taarifa (*data processing*) na kuonesha taarifa mbalimbali za matumizi (*dashboard*) na mapato ya Makampuni ya watoa huduma hapa TCRA; na
- d) Kusimikwa kwa mfumo wa kuonesha taarifa mbalimbali za mapato yatokanayo na huduma za Mawasiliano.

d) Uhalifu katika Mitandao

Mheshimiwa Spika, mabadiliko ya mara kwa mara ya teknolojia yamechangia kukuwa kwa Sekta ya Mawasiliano kwa kasi kubwa. Mabadiliko haya yamekuja na changamoto mbalimbali za usalama na uhalifu katika mitandao. Changamoto hizi ni pamoja na ulaghai, utapeli, wizi n.k. Kamati ilijulishwa kuwa, Mamlaka ya Mawasiliano Tanzania inaendelea kudhibiti vitendo hivi kwa kujenga uwezo kwa watumishi wake; pamoja na kushirikiana kwa karibu na vyombo vya ulinzi na usalama.

Aidha, katika kipindi cha 2017, TCRA iliratibu na kuwezesha mafunzo ya uchunguzi wa vifaa vya kieletroniki na mawasiliano (*Digital forensic Training*) kwa kuvishirikisha vyombo vingine vya ulinzi na usalama kwa lengo la kukabiliana na ongezeko la uhalifu katika mitandao.

e) Uanzishwaji wa Maabara ya Kisasa ya Kiuchuguzi ya Kidijitali

Mheshimiwa Spika, Kamati ilijulishwa kuwa katika kipindi cha Julai-Desemba, 2017; Mamlaka ya Mawasiliano Tanzania, imeanzisha maabara ya kisasa ya kidijitali ya uchunguzi (*digital forensic Lab*) pamoja na usimikaji wa vifaa na mifumo mbalimbali ili kusaidia kukabiliana na wimbi la makosa ya kimtandao na kurahisisha utendaji wa kazi.

f) Kuweka viwango vipya vya mwingiliano baina ya Mitandao ya Simu Nchini

Mamlaka ya Mawasiliano Tanzania imekamilisha kazi ya kuchunguza na kubaini gharama halisi za muingiliano ya mitandao ya simu (*cost –based interconnection Rates*) baina ya mitandao ya simu nchini. Uchunguzi huo ulifanywa kwa kusaidiwa na mtaalamu mwelekezi (M/s Incyte Consulting) ambapo alipendekeza viwango vya muingiliano kwa kipindi cha miaka mitano ijayo (mwaka 2018-2022) kama inavyooneshwa katika jedwali. Viwango hivyo vitatumika kwa muda wa miaka mitano kuanzia 1 Januari 2018 hadi 31 Desemba 2022.

Jedwali lifuatalo linaonesha; Viwango vya muingiliano ya mitandao ya simu kwa Shilingi kwa Dakika

Maelezo / Mwaka	2018	2019	2020	2021	2022
Gharama za mwingiliano wa simu za maneno kwa dakika kwa Shilingi ya Tanzania.	15.6	10.4	5.2	2.6	2.0

Chanzo; Taarifa ya Mamlaka ya Mawasiliano Tanzania, 2018

2.4.2 Mradi wa Postikodi na Simbo za Posta

Mheshimiwa spika, mradi wa anuani za makazi ni muhimu sana kwani utarahisisha shughuli zote za kijamii, kiuchumi na kisiasa kuweza kufanyika kwa urahisi na kuokoa muda. Miongoni mwa huduma zitakazorahisishwa na kuwapo kwa mfumo huu ni pamoja na; huduma za umeme, gesi, maji, mabenki, ulinzi na usalama, huduma za dharura kama zima moto ,magari ya wagonjwa, pamoja na wasambazaji wa vifurushi.

Mheshimiwa Spika, changamoto kubwa inayoukabili mradi huu ni ujenzi holela na kutokuwa na maridhiano juu upatikanaji wa majina ya mitaa.

Vilevile, changamoto nyingine kutokuwa na fedha za kutosha, kutokuwapo kwa takwimu halisi za idadi ya barabara/mitaa katika kata, uharibifu wa miundombinu

kama vile nguzo za majina ya mitaa na vibao vya namba za nyumba hata sehemu zilizopangwa.

Mheshimiwa spika, Kamati hairidhishwi na kasi ya utekelezaji wa mradi huu ukilinganisha na umuhimu wake kwa Taifa. Vile vile fedha zinazotengwa kwa ajili ya kutekeleza mradi huu zimekuwa hazitolewi kwa wakati. Katika mwaka wa fedha 2017/2018 Serikali imetenga **shilingi bilioni 3 (3,000,000,000.00)**, kwa ajili ya uendelezaji wa mradi katika mji wa Dar es Salaam, Zanzibar, Mwanza na Mbeya. Hata hivyo, hadi kufika mwezi Decemba, 2017 Fedha hizo zilikuwa bado hazijatolewa.

2.4.3 Shirika la Posta Tanzania

Mheshimiwa spika, shirika hili linahitaji mtaji ili liweze kujiendesha kibiashara na kukabiliana na ushindani uliopo na changamoto ya soko katika sekta ya posta. Kamati imejulishwa kuwa Serikali imeendelea kufanyia kazi changamoto ya Shirika hili ili liweze kujiendesha ikiwa ni pamoja na kulipa madeni mbalimbali. Aidha, shirika limeshatoa kiasi cha **shilingi billion 6.7** mpaka mwezi Disemba, 2017 kwa ajili ya kulipa *pension* za wastaafu wa Shirika la Posta na Simu la Afrika Mashariki kwa niaba ya Serikali kwa makubaliano ya kurejeshewa fedha hizo na Serikali.

Mheshimiwa Spika, kutokana na ushauri wa Kamati uliotolewa 2016/2017, Serikali imefanikisha yafuatayo:-

- i) Ofisi ya Msajili wa Hazina inaendelea kulipa deni la **shilingi billion 6.7** la wastaafu ambao ajira zao zilianzia kwa lililokuwa Shirika la Posta na Simu la Afrika Mashariki. Hadi kufikia Novemba 2017, Serikali imeshalipa **shilingi billion 2.7**;
- ii) Wizara ya Fedha na Mipango inaangalia uwezekano wa kuweza kuliondoa Shirika hili kwenye Mashirika ya Umma yanayosubiri kurekebisha ili liweza kuwa na sifa ya kupata mikopo kutoka taasisi mbalimbali za fedha;

- iii) Shirika kuweza kutoa huduma ijulikanayo kama posta mlangoni kufikisha barua, nyaraka na vipeto hadi mteja alipo. Huduma hii imeanza kutolewa katika maeneo ambayo miundomninu ya postikodi imekamilika; maeneo hayo ni kama Arusha (kata 8), Dodoma(kata 8) na Dar es salaam (kata 32).

2.4.4 Mfuko wa Mawasiliano kwa Wote (UCSAF)

Mheshimiwa spika, Mfuko wa Mawasiliano kwa Wote ulianzishwa kwa lengo la kupeleka huduma ya mawasiliano maeneo yasiyokuwa na mvuto wa kibiashara. Hata hivyo, kwa kuzingatia ukubwa wa nchi yetu na muda ambao mfuko huu umekuwepo toka kuanzishwa kwake, Kamati bado hairidhishwi na kasi ya utekelezaji wa mradi wa usambazaji wa mawasiliano sehemu zisizokuwa na mvuto wa kibiashara hasa vijijini. Kamati imebaini kuwa, moja ya sababu ya kuwa na kasi ndogo ya utekelezaji wa mradi huu ni kwa kuwa Makampuni makubwa ya simu bado hayajahimizwa vya kutosha kupanua huduma zao katika maeneo yasiyokuwa na mvuto wa kibiashara kama mojawapo ya uwajibikaji wao kwa jamii (*corporate social responsibility*).

Mheshimiwa Spika, mwezi Oktoba, 2017; kamati ilipata nafasi ya kutembelea maeneo mbalimbali ili kujionea ikiwa huduma za mawasiliano zinapatikana kwa sehemu ambazo minara ilijengwa na makampuni ya simu kwa kutumia ruzuku kutoka Mfuko wa Mawasiliano. Katika ziara hiyo, ambayo Kamati ilitembelea takribani Mikoa 20 ya Tanzania Bara, Kamati ilibaini changamoto zifuatazo;-

- a) Serikali za Mikoa, Wilaya pamoja na wananchi hawatambui uwepo wa Mfuko wa Mawasiliano kwa Wote; na kwamba, miradi hiyo ya ujenzi wa minara ni kwa ruzuku ya Serikali kupitia Mfuko wa Mawasiliano kwa Wote. Dhana iliyoko maeneo mengi ni kuwa minara inajengwa na Makampuni ya ya simu yenyewe; hivyo mchango wa Serikali katika kusambaza mawasiliano hautambuliki kabisa;

- b) Pamoja na kuwa Makampuni yamepewa masharti ya kuwajibika katika kutoa huduma za jamii; katika maeneo yanayofanya shughuli zake za kibiashara, kwa kiasi kikubwa Makampuni haya yamekuwa hayatoi huduma hizi;
- c) Ujenzi wa minara kwa kutumia Kampuni ya TTCL ulikuwa ukisuasua kwa siku za nyuma, hata hivyo baada ya Kamati kufanya ziara ya ukaguzi wa minara mwaka jana; TTCL imekamilisha miradi yake yote iliyokuwa inadaiwa na UCSAF;
- d) Migogoro ya ardhi; Katika maeneo mengi ambayo Kamati imetembelea minara yamebainika wazi kuwa na migogoro dhidi ya umiliki wa eneo husika.
- e) Wizi wa vifaa vya minara kama vile mafuta, betri na nyaya aina ya "fiber";
- f) Minara mingi iliyojengwa inatumia umeme wa jua (*solar power*), hii inasababisha nyakati za usiku hasa wakati kipindi cha mvua maeneo mengi kuwa na mawasiliano hafifu kwa sababu jua haliwaki kipidi kirefu;
- g) Makampuni yanajenga minara pasipo kuweka huduma za kijamii kama choo, kibanda cha mlinzi na huduma zingine za msingi kwenye maeneo la mnara.

2.4.5 Tume ya Teknolojia ya Habari na Mawasiliano-TEHAMA

Mheshimiwa Spika Tume ya Teknolojia ya Habari na Mawasiliano ilianzishwa kwa amri ya Rais kupitia tangazo la Serikali na 532 la mwezi Novemba 2015. Majukumu yake kukuza TEHAMA, kukuza uwekezaji katika maeneo ya kimkakati ya uzalishaji wa bidhaa za TEHAMA nchini, kufanya utafiti na kushauri masuala ya TEHAMA. Majukumu mengine ni uendelezaji wa miundombinu nchini; pamoja na kukuza na kuvutia uwekezaji kwenye sekta ya TEHAMA, ili kutengeneza ajira na kuweza kuchangia katika shughuli za kijamii na kiuchumi.

Kamati imejulishwa kwamba katika Afrika Mashariki; Tanzania ndiyo nchi iliyochelewa kuwa na taasisi ya TEHAMA. Nchi za Afrika Mashariki zimekuwa na taasisi za TEHAMA tangu mwaka 2006-2008. Kamati imejulishwa kuwa nchi kama Kenya imeshafikia mahali wanaendesha kilimo kwa TEHAMA. Kamati imebaini kuwa, ikiwa Serikali itaweka mkazo kwenye sekta hii tunaweza kupiga hatua haraka katika kuwaletea maendela wananchi wa Tanzania.

SEHEMU YA TATU

2.0 MAPENDEKEZO NA USHAURI WA KAMATI

2.1 Bajeti ya Miundombinu

Mheshimiwa Spika, Kamati inaipongeza Serikali kwa kuona umuhimu wa kuendeleza miundombinu nchini ambapo katika Bajeti ya Mwaka 2017/2018; Serikali iliendelea kuongeza tengeo la fedha katika sekta ya Miundombinu hadi kufikia jumla ya shilingi **shilingi trilioni 4.5 (4,516,885,061,000)**. Hii inaonesha kwa kiasi kikubwa Serikali imezingatia umuhimu wa kuharakisha maendeleo katika nchi yetu kwani miundombinu ndiyo itawezesha tija na utendaji bora wa sekta zingine. Hata hivyo, pamoja na shabaha nzuri ya Serikali katika masuala ya miundombinu, Kamati inasisitiza fedha kutolewa kwa wakati ili kuharakisha utekelezaji wa miradi ya maendeleo na kuepuka limbikizo la madeni.

2.2 Sekta ya Uchukuzi

2.2.1 Mamlaka ya Bandari Tanzania

Mheshimiwa Spika, kwa Kuwa, Mamlaka ya Bandari Tanzania ndiyo Mamlaka iliyokasimiwa jukumu la kusimamia bandari nchini;

Na kwa Kuwa, Mamlaka hii inayo miradi mingi ya ujenzi na ukarabati wa bandari ambapo kwa sasa Mamlaka ya Bandari ipo katika hatua ya kuboresha kwa kufanya ukarabati bandari kama vile Mtwara na ujenzi wa magati pamoja na uchimbaji wa kina katika Bandari ya Dar es Salaam;

Kwa hiyo Basi, Kamati inaishauri Serikali yafuatayo;-

- a) Asilimia ishirini (20%) ya mapato ya bandari yabaki bandarini ili kuwezesha Mamlaka ya Bandari Tanzania iweze kutekeleza baadhi ya miradi kama vile miradi ya ujenzi wa bandari ya Kalema, Kigoma na Mtwara ambayo inagharimu takribani **shilingi bilioni 20** wakati mapato ya bandari kwa mwaka ni **shilingi bilioni 270**;
- b) Wafanyakazi wapewe nafasi ya kwenda kujifunza katika Bandari zingine zinazofanya vizuri ili kuweza kufahamu wenzao wanachokifanya na hatimae kuweza kubaini mbinu za ushindani na bandari zingine katika biashara;
- c) Kuendelea kushughulikia changamoto zingine zinazoikabili Mamlaka ya Bandari, ili Bandari iweze kufanya vizuri zaidi na kuweza kushindana na nchi zingine shindani;
- d) Kuharakisha mchakato wa ununuzi wa *flow meter* mpya kwa ajili ya upimaji wa mafuta yanayoingia Bandari ya Dar es Salaam. Kamati ilitembelea bandari na kuona tatizo la kutokuwepo na flow meter, na hivyo kutokujua kwa uhakika kiwango cha mafuta kinachoingia bandari ya Dar es Salaam. Ni rai ya Kamati kuwa "*flow meter*" inunuliwe kwa haraka. Hivi tunavyoongea sasa tatizo hili bado halijashughulikiwa; na
- e) Kuunganisha zabuni za ujenzi wa bandari ya Kigoma ili kuweza kupata mzabuni mwenye uwezo atakayefanya kazi hiyo; kwani imekuwa ikitangazwa mara kadhaa bila kupata mzabuni kutokana na gharama ya maandalizi (*mobilization*) ya miundombinu.

2.2.2 Ujenzi wa reli nchini

Mheshimiwa Spika, kwa kuwa, Serikali imeonesha nia ya dhati ya kujenga upya Reli ya Kati katika kiwango cha kisasa (*standard gauge*); ambapo mradi huu umeshaanza tangu mwezi April, 2017 na unatekelezwa kwa awamu tano;

Na kwa Kuwa, katika uhalisia Tawi la kutoka Tabora- Kigoma-Uvinza- Msongati na Kaliua-Mpanda-Kalema ndilo lenye mizigo mingi inayotoka na kwenda nchi za jirani kama vile DR Congo, Burundi na Rwanda;

Kwa hiyo Basi, Kamati inaishauri Serikali yafuatayo:-

- a) Reli hii ijengwe kwa kuzingatia faida za kiuchumi na kipaumbele zaidi kiwekwe katika tawi la Tabora – kigoma -Uvinza- Msongati; Kaliua – Mpanda –Kalema; na Tabora- Mwanza;
- b) Kuwapeleka kwenye mafunzo zaidi wataalam ili kuweza kuhudumia miundombinu ya treni za kisasa inayoendelea kujengwai;

2.2.3 Mamlaka ya Viwanja vya Ndege Tanzania-TAA

Mheshimiwa Spika, kwa kuwa, kumekuwa na migogoro mingi ya uvamizi wa maeneo ya viwanja vya ndege;

Na kwa kuwa, utatuzi wa migogoro hiyo umekuwa ukiigharimu Serikali fedha nyingi kulipa fidia na kuchelewesha baadhi ya miradi ya ujenzi wa viwanja vya ndege;

Kwa Hiyo Basi; Kamati inaishauri Serikali,

- a) Kuhakikisha inapata hati za Viwanja vya Ndege kwani Kamati imejulishwa ni kuwa viwanja vya ndege vinane (8) vimeshapatiwa hati miliki kati ya viwanja hamsini na nane (58) vinavyomilikiwa na Mamlaka ya Viwanja vya Ndege, bado kuna haja ya kuhakikisha kuwa viwanja vingine vilivyobakia vinapimwa na kupatiwa hati miliki pamoja na kuwekwa uzio ili ili kujiepusha

na uvamizi wa maeneo jambo ambalo huleta migogoro na wananchi na kusababisha Serikali kuingia gharama kubwa kwa ajili ya fidia;

- b) Aidha, kuongeza udhibiti na ulinzi katika Viwanja vya Ndege vilivyopo Mikoani hasa vilivyopo mpakani kama vile Mtwara, Kigoma na Kagera ili kuepuka viwanja hivi kupitishwa biashara haramu;
- c) Ili kuepuka ongezeko la gharama za ujenzi; ni vyema Serikali ikakamilisha miradi ya ujenzi wa viwanja vya ndege vilivyoanza vikiwemo; Kiwanja cha Ndege cha Julius Nyerere (Terminal III), Kiwanja cha Ndege cha Mwanza na Kiwanja cha Ndege cha Songwe; na
- d) Kuharakisha ulipaji wa fidia kwa wananchi waliopisha ujenzi wa viwanja vya ndege kama kama vile Kiwanja cha Ndege cha Julius Nyerere (Terminal III) Kiwanja cha Ndege cha Mwanza na Kiwanja cha Ndege cha Songwe.

2.2.4 Kampuni ya Ndege ya Tanzania-ATCL

Mheshimiwa Spika, kwa kuwa, Serikali imeonesha nia ya dhati ya kufufua Kampuni ya Ndege ya Tanzania;

Na kwa kuwa, biashara ya ndege inahitaji mikakati mikubwa ya kibiashara ili kuweza kuingia katika soko la ushindani;

Kwa hiyo Basi, Kamati inaishauri Serikali yafuatayo:

- a) Kuwa na mikakati ya kitaifa ya kuhakikisha kuwa ATCL inakuwa na uwezo wa kushindana na kutengeneza faida;
- b) TCL iangaliwe kama Kampuni ya kibiashara na sio kutoa huduma; na
- c) ATCL ijitangaze kwenye vyombo rasmi vya Kimataifa ambavyo huonyesha safari za ndege dunia nzima. Aidha, Kampuni hii sasa ijipange kuingia katika soko kwa kujitangaza katika vyombo vya habari, majarida na

vipeperushi mbalimbali, kujali wateja na kuwa na bei nafuu ili kuhakikisha abiria wengi wanatumia ndege hizi.

2.3 Sekta ya Ujenzi

2.3.1 Wakala wa Barabara Tanzania-TANROAD

Mheshimiwa Spika, kwa kuwa, Wakala wa Barabara nchini- TANROADS ndio wamekabidhiwa jukumu la ujenzi na ukarabati wa barabara kuu nchini;

Na kwa Kuwa, pamoja na jitihada za Serikali kujenga barabara; bado maeneo mengi nchini barabara zake hazipitiki hasa wakati wa masika;

Kwa hiyo Basi, Kamati inaishauri Serikali yafutayo;-

- a) Kuhakikisha inaunganisha Miji yote Mikuu na Mikoa iliyosalia kama vile Mikoa ya Katavi- Kigoma, Katavi-Tabora, Kigoma-Kagera na Njombe-Makete-Mbeya kwa barabara za lami ili kufungua fursa za maendeleo katika maeneo hayo;
- b) Kukarabati baadhi ya barabara za Mikoa zilizo katika hali isiyoridhisha na kutopitika hasa wakati wa mvua na kuathiri shughuli za kiuchumi na kijamii;
- c) Wizara ya Ujenzi isimamie Sheria za barabara kwa kutoa elimu kwa wananchi kwa kutumia vyombo vya habari kama runinga, magazeti na redio. Pia kufanya mikutano na kuweka alama zitakazoonesha mwisho wa eneo la barabara;
- d) Kuendelea na ujenzi wa barabara za lami hasa maeneo yanaochochea Uchumi wa Taifa letu kama vile maeneo yenye vivutio vya utalii, kilimo na viwanda na madini;

- e) Matuta madogo madogo ya barabarani maarufu kwa jina la rasta na matuta makubwa yasiyo na kiwango yaondolewe kwa kuwa zinasababisha ajali na uharibifu wa magari. Aidha matuta yabaki sehemu zenye umuhimu tu na yawe na kiwango maalumu;
- f) Kamati imekuwa ikishauri na inaendelea kushauri kwamba ili kuilinda miundombinu yetu hasa alama za barabara na reli; upo umuhimu mkubwa wa kutungwa kwa Sheria ya kudhibiti uuzaji wa chuma chakavu ili kunusuru miundombinu yetu iliyogharimu fedha nyingi na kwa usalama wa watumiaji wa barabara zetu; na
- g) Kununua mizani ya kisasa ambazo zinauwezo wa kupima uzito wa magari huku yakiwa kwenye mwendo (*Weight in Motion*). Kamati inaendelea kushauri mizani hizi za kisasa zifungwe pia katika maeneo mengine yanaye kusababisha msongamano mkubwa wa kupima magari Mfano, Himo-Moshi, Mizani ya Mikese- Morogoro, Kihonda-Morogoro, Makambako kwa mpemba n.k.

2.3.2 Ujenzi wa Viwanja vya Ndege

Mheshimiwa Spika, kwa kuwa, Wakala wa Barabara Tanzania umepewa jukumu la ujenzi wa Viwanja vya Ndege nchini;

Na kwa kuwa, bado kuna changamoto kubwa ya uboreshaji na ujenzi wa viwanja vya ndege;

Kwa hiyo Basi, Kamati inashauri Serikali yafuatayo;-

- a) Kuhakikisha inamaliza kwa wakati malipo ya fedha yaliyoidhinishwa ya kuendeleza viwanja vya ndege nchini hususan Kiwanja cha ndege cha Mwanza, Songwe na Mtwara. Vile vile, kuweza kulipa fidia kwa viwanja vya

ndege vya Julius Nyerere International Airport- JNIA, Mwanza, Bukoba, Msalato, Kigoma, Shinyanga, Songwe, Sumbawanga, n.k; na

- b) Kuharakisha kutekeleza awamu ya pili ya ujenzi wa jengo la tatu (*Terminal III*) la abiria katika kiwanja cha Kimataifa cha Julius Nyerere ili mradi huu uweze kukamilika. Aidha, Kamati inashauri wakati ujenzi wa jengo la tatu unaendelea, ni vyema kuendelea kuboresha mifumo ya jengo la pili la abiria linalotumika sasa ili kuwa na muonekano mzuri na kuleta taswira nzuri ya nchi; na
- c) Kuhakikisha viwanja vya ndege vinawekewa uzio kwani viwanja vingi havina uzio jambo linalohatarisha usalama.

2.3.3 Kupunguza msongamano katika Jiji la Dar es Salaam

Mheshimiwa Spika, kwa kuwa, Serikali imeonesha nia ya kupunguza msongamano katika jiji la Dar es Salaam kwa kuweka barabara za juu (*flyovers*) eneo la TAZARA na Ubungo na kwa kujenga barabara za michepuko;

Na kwa kuwa, msongamano katika jiji la Dar es Salaam umekuwa ukisababisha adha kubwa;

Kwa hiyo Basi, Kamati inashauri Serikali yafuatayo:-

- a) Barabara za juu maarufu kama (*flyovers*) zijengwe hasa katika makutano ya barabara kuu zenye msongamano mkubwa kama vile, Magomeni, Morocco, Mwenge. Wadau kama Mifuko ya Hifadhi ya Jamii inaweza kushirikishwa kwa kujenga barabara za kulipia.
- b) Kukamilisha ujenzi wa barabara zinazosaidia wananchi kufika maeneo yao bila kupita katikati ya Jiji la Dar es salaam, ikiwa ni pamoja kukamilisha barabara kutoka Goba-Madale-WazoHill, Goba

–Kimara, Ardhi-Makongo-Goba n.k. Pia barabara za mitaani (*ring roads*) nazo zifunguliwe kwa kuwekwa lami kwani zitapunguza msongamano kwa kiasi kikubwa;na

2.4 Sekta ya Mawasiliano

2.4.1 Mamlaka ya Mawasiliano Tanzania-TCRA

Mheshimiwa Spika, kwa kuwa, Mamlaka ya Mawasiliano Tanzania ilianzishwa kwa lengo la kusimamia mawasiliano nchini;

Na kwa Kuwa, kumekuwepo changamoto mbalimbali zinazotokana na ukuaji wa teknolojia;

Kwa Hiyo Basi, Kamati inashauri Serikali yafuatayo:

- a) Kuendelea kudhibiti mawasiliano ya ulaghai na hatimaye kupunguza vitendo viovu vinavyofanyika kupitia njia ya mtandao na ili kuimarisha usalama wa watu na mali zao; na
- b) Kuendelea kukabiliana na changamoto za kukua kwa teknolojia ya habari na mawasiliano na changamoto zake kama vile uhalifu mitandaoni unaojumuisha kashfa kwa watu, usambazaji wa picha zisizostaili hivyo kuharibu maadili, mila na desturi zetu. Aidha, Mamlaka ya Mawasiliano Tanzania-TCRA iendeleo kuisaidia Jeshi la Polisi katika kutekeleza sheria ya *Cyber Crime* na kuwabana wahalifu; na
- c) Mamlaka ya Mawasiliano Tanzania kwa kushirikiana na Mamlaka ya Mapato Tanzania kuharakisha kutafuta ufumbuzi wa namna bora ya kupata taarifa za makusanyo ya simu za ndani kwa kutumia mtambo wa *TTMS* ili Serikali iweze kutoza kodi stahiki kutokana na miamala ya fedha inayofanyika kupitia simu za mkononi. Kuendelea kuchelewa kulitekeleza suala hili kunazidi kuikosesha nchi kodi stahiki kutokana na Makampuni haya kutotozwa kodi stahiki;

2.4.2 Mfuko wa Mawasiliano kwa Wote-UCSAF

Mheshimiwa Spika, kwa Kuwa, mfuko huu ulianzishwa kwa lengo la kupeleka mawasiliano sehemu zisizokuwa na mvuto wa kibiashara;

Na kwa Kuwa, Kamati bado hairidhishwi na kasi ya utekelezaji wa mradi wa usambazaji wa mawasiliano sehemu hizo;

Kwa Hiyo Basi, Kamati inashauri Serikali yafuatayo:-

- a) Mamlaka ya Mawasiliano Tanzania-TCRA kuweka masharti ya kutoa leseni kwa Makampuni ya Simu pamoja na masharti mengine iwe kupeleka mawasiliano katika maeneo ya pembezoni kama mchango wa kijamii (*Corporate Social Responsibility*);
- b) Kuweka mpango wa uwiano wa mawasiliano nchi nzima hasa maeneo ya mipakani ambapo mara nyingi watu katika maeneo hayo hupata mawasiliano ya nchi jirani jambo ambalo linawakosesha haki ya kukosa taarifa za nchi yao;
- c) Kuhakikisha Makampuni ya simu yanatoa kiwango kilichopangwa cha 0.9% kama tozo za huduma (*services Levy Rate*) ilikuongeza uwezo wa kifedha kwa Mfuko wa Mawasiliano kwa Wote kumaliza shida ya mawasiliano vijijini;
- d) Katika maeneo ambayo vijiji vimetoa ardhi bure kwa ajili ya ujenzi wa minara; basi Kampuni husika ichangie/ itoe ruzuku kwa kijiji husika kila mwaka;

- e) Mahakama na vyombo vingine viambata kama vile jeshi la Polisi, kwenye watoe kipaumbele na kuharakisha kutoa haki kwenye masuala ambayo yanagusa umma moja kwa moja, kutoa haki kwani ucheleweshwaji wa kesi hasa zinazohusu ujenzi wa minara ya simu, unachelewesha maendeleo katika maeneo husika;
- f) Mfuko wa Mawasiliano kwa Wote kuhakikisha Makampuni ya simu yanapopewa fedha na Serikali kwa ajili ya ujenzi wa minara yanafanya kazi hiyo katika muda uliopangwa na kwa kiwango kizuri kinachotarajiwa;
- g) Halmashauri na Serikali za vijiji zitoe ushirikiano wa kutosha na wa haraka pale ambapo maeneo yanahitajika kwa ajili ya ujenzi wa minara ili kuweza kurahisisha kupata mawasiliano kwa haraka;
- h) Mfuko wa Mawasiliano kwa Wote utoe elimu kwa wananchi ili wajue umuhimu na uwekezaji unaofanywa na Serikali katika kuleta maendeleo hususan katika ujenzi wa minara ya mawasiliano ili wananchi watoe ushirikiano wa ulinzi ili vifaa vya minara view salama; na
- i) Kuongeza rasilimali watu kwenye Mfuko wa Mawasiliano kwa Wote ili Mfuko uweze kusimamia ipasavyo kwa kukagua na kutembelea maeneo ambayo Serikali imewekeza fedha kwa ajili ya ujenzi wa minara na kuhakikisha kazi hiyo imefanyika na mawasiliano yanapatikana kama ilivyokusudiwa; na
- j) Mfuko wa Mawasiliano kwa Wote ufanye kazi kwa kushirikiana kwa karibu na Wakuu wa Mkoa na Wilaya ili waweze kufahamu miradi ujenzi wa minara inayofadhiliwa na Serikali inayojengwa katika maeneo yao.

2.4.3 Mradi wa Anuani za Makazi na Misimbo ya Posta

Mheshimiwa Spika, kwa Kuwa, mradi huu unamanufaa makubwa kwani utawezesha kuwepo kwa utambulisho wa makazi ya watu na makampuni na hatimae kurahisisha shughuli zote za kijamii, kiuchumi na kisiasa;

Na kwa Kuwa, utekelezaji wa mradi huu umekuwa ukisuasua;

Kwa Hiyo Basi, Kamati inashauri Serikali yafuatayo;-

- a) Wizara husika ikiwemo Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi; TAMISEMI na Ujenzi, Uchukuzi na Mawasiliano zikae na kuona namna nzuri ya kuhakikisha mradi huu muhimu unatekelezwa haraka na kwa ufanisi mkubwa; na
- b) Fedha kwa ajili ya utekelezaji wa mradi huu zitolewe kama zilivyo dhinishwa na kwa wakati ili mradi huu ukamilike.

SEHEMU YA NNE

3.0 HITIMISHO

Mheshimiwa Spika, Kamati inaendelea kuisitiza kuwa, ili Sekta ya Ujenzi, Uchukuzi na Mawasiliano na Idara zake zote ziendelee kufanikiwa ni lazima uteuzi na ajira za watendaji zifuate ueledi jambo ambalo Kamati inaamini limezingatiwa.

Pili, watendaji wa Taasisi hizo na Bodi wasiingiliwe na watunga Sera bali wapimwe kwa uzalishaji wao.

Tatu, sheria na taratibu zinazowekwa kwenye taasisi zinazofanya biashara zifasili malengo mama ya taasisi hizo; kama ni sheria au taratibu swali liwe uwepo wa sheria au taratibu hizo zinasaidia kuongeza ufanisi na faida katika taasisi hizo?

Mheshimiwa Spika, hili likizingatiwa tutakuwa na nafasi ya kuwahukumu watendaji na bodi kwa haki.

3.1 Shukrani

Mheshimiwa spika, napenda kukushukuru wewe binafsi kwa kunipa nafasi ya kuwasilisha Taarifa ya Kamati yangu mbele ya Bunge lako Tukufu. Aidha, kwa namna ya pekee napenda kumpongeza na kumshukuru Waziri wa Wizara ya Ujenzi, Uchukuzi na Mawasiliano, Mhe. Prof. Makame Mbarawa Mnyaa (Mb) akishirikiana na Manaibu Mawaziri Mhe.Eng. Atashasta Nditiye, (Mb) na Mhe. Elias Kwandikwa, (Mb).

Aidha, Kamati inawashukuru Makatibu Wakuu wa Wizara hii Eng. Joseph Nyamuhanga (Sekta ya Ujenzi); Eng. Dkt. Leonard Chamuriho (Sekta ya Uchukuzi), Eng. Dkt. Maria Sasabo (Sekta ya Mawasiliano); pamoja na Naibu Katibu Mkuu Ndg. Angelina Madete. Kamati pia inawashukuru Wakuu wa Taasisi, Wakurugenzi na wafanyakazi wote ambao wameipa Kamati ushirikiano mkubwa. Ni kwa ushauri na utaalum wao umeiwezesha Kamati kutekeleza majukumu yake na kuwasilisha taarifa hii leo katika Bunge lako tukufu.

Mheshimiwa Spika, vile vile nachukua fursa hii kumshukuru Katibu wa Bunge Stephen Kagaigai kwa kuiwezesha Kamati wakati wote ilipokuwa inatekeleza majukumu yake. Aidha, shukrani za pekee ziende kwa Mkurugenzi wa Idara za Kamati za Bunge Ndg. Athuman Hussein, Mkurugenzi Msaidizi Ndg. Dickson M. Bisile, Makatibu wa Kamati Ndg. Hosiana John na Ndg. Richard Masuke. Vilevile, nawashukuru pia watendaji wote wa Ofisi ya Bunge kwa ushirikiano wao wa kuiwezesha Kamati yangu kutekeleza majukumu yake ipasavyo.

3.2 Hoja

Mheshimiwa Spika, baada ya kueleza shughuli zilizotekelezwa na Kamati, Maoni na Ushauri, sasa naomba kutoa Hoja kwamba Bunge lipokee, lijadili na kuikubali Taarifa ya Mwaka ya Shughuli za Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Miundombinu kwa kipindi cha Januari 2017 hadi Januari 2018 pamoja na Maoni na Ushauri katika Taarifa hiyo.

Mheshimiwa Spika, naomba kutoa hoja.

Prof. Norman Adamson Sigalla King, Mb
Mwenyekiti
Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Miundombinu
05 Februari, 2018

